Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
JULIANE KOKOTT
föredraget den 23 december 2015 [1]

Mål C-196/15

Granarolo SpA

(begäran om förhandsavgörande från Cour d'appel de Paris (Frankrike))

"Domstols behörighet på privaträttens område — Förordning (EG) nr 44/2001 — Särskilda behörighetsregler — Artikel 5.1 och 5.3 — Plötsligt avbrott i en affärsförbindelse — Frågan huruvida talan av denna anledning avser avtal eller skadestånd utanför avtalsförhållanden"

I – **Inledning**

1. Förevarande mål ger på nytt domstolen tillfälle att avgränsa de särskilda behörighetsregler som anges i förordning nr 44/2001 [2] för hävdande av krav i avtalstvister och krav utanför avtalsförhållanden, från varandra.

2. Rent konkret är frågan huruvida en domstol som prövar talan avseende skadestånd utanför avtalsförhållanden är rätt forum när en talan om skadestånd enbart avser ett plötsligt avbrott i en affärsförbindelse.

II – **Tillämpliga bestämmelser**

A – *Unionsrätt*

3. I artikel 5 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande:

"Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat

1. a) om talan avser avtal, vid domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser;

   b) i denna bestämmelse, och såvida inte annat avtalats, avses med uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser

      — vid försäljning av varor, den ort i en medlemsstat dit enligt avtalet varorna har eller skulle ha levererats,

1 — Originalspråk: tyska.

2 — Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, s. 1).

— vid utförande av tjänster, den ort i en medlemsstat där enligt avtalet tjänsterna har eller skulle ha utförts;

…

3. om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen för den ort där skadan inträffade eller kan inträffa,

…”

B – *Nationell rätt*

4. I artikel L. 442-6 i den franska handelslagen (Code de commerce) föreskrivs följande:

”… Varje producent, näringsidkare, industriidkare eller person som är inskriven i yrkesregistret har skadeståndsansvar och är skyldig att ersätta skada som uppkommer av följande handlingar:

…5. För plötsligt avbrytande, även delvist, av en etablerad affärsförbindelse, utan skriftlig uppsägning som tar hänsyn till varaktigheten av affärsförbindelsen och iakttar den minimiuppsägningstid som fastställs, med hänvisning till gällande praxis inom handeln, i branschavtal. … I brist på sådana avtal kan förordningar från ministern med ansvar för ekonomin, för varje produktkategori, fastställa, med hänsyn till gällande praxis inom handeln, en minimiuppsägningstid och utforma villkor för avbrytande av affärsrelationer, bland annat på grundval av deras varaktighet. De föregående bestämmelserna hindrar inte rätten till uppsägning utan meddelande i förväg, i händelse av att den andra parten inte uppfyller sina förpliktelser eller i händelse av force majeure. …”

III – **Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna**

5. Ett franskt företag har i cirka 25 år distribuerat livsmedel i Frankrike i egenskap av återförsäljare för ett italienskt företag. Inget ramavtal och i synnerhet inget exklusivt avtal har legat till grund för den långvariga affärsförbindelsen.

6. Den 10 december 2012 meddelade det italienska företaget meddelande till det franska företaget sin avsikt att avbryta affärsförbindelsen med verkan från den 1 januari 2013.

7. Det franska företaget väckte därpå skadeståndstalan vid Tribunal de commerce Marseille mot det italienska företaget på grund av plötsligt avbrott i affärsförbindelsen. Företaget åberopade artikel L. 442-6 i Code de commerce till stöd för sin talan. Eftersom Tribunal de commerce fann att talan avsåg en otillåten handling förklarade den sig vara behörig enligt artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

8. Det italienska företagets överklagande avser de franska domstolarnas behörighet.

9. Cour d’appel de Paris, som har att pröva överklagandet, har mot denna bakgrund förklarat målet vilande och beslutat att hänskjuta följande frågor till domstolen för förhandsavgörande:

”1. Ska artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 tolkas så, att talan om ersättning för avbrytande av affärsförbindelser ingångna genom leverans av varor under flera år till en distributör utan ramavtal eller exklusivt avtal utgör talan om skadestånd utanför avtalsförhållanden?

2. Om den första frågan besvaras nekande, är artikel 5.1 b i denna förordning tillämplig för fastställande av uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser i de fall som anges i den första frågan?”

IV – **Rättslig bedömning**

A – *Den första tolkningsfrågan*

10. Den hänskjutande domstolen har ställt den första tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida en domstol enligt artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 som prövar talan avseende skadestånd utanför avtalsförhållanden är rätt forum för en sådan talan om skadestånd som den i det nationella målet aktuella.

11. År 2014 preciserade domstolen i målet Brogsitter [3] var skiljelinjen går mellan en domstol som prövar talan avseende skadestånd utanför avtalsförhållanden och en domstol som prövar talan avseende skadestånd i avtalstvister.

1. Domen i målet Brogsitter

12. I det målet undersökte domstolen frågan huruvida skadeståndsanspråk som enligt nationell rätt betraktas som utomobligatoriska ändå ska anses ha anknytning till ett ”avtal” i den mening som avses i artikel 5.1 i förordning nr 44/2001. [4]

13. För att avgöra om det rörde sig om krav utanför avtalsförhållande eller om krav avseende avtal utgick domstolen från frågan huruvida ”det visar sig absolut nödvändigt att tolka [ett] avtal … för att fastställa huruvida [motpartens] påtalade agerande … är rättsenligt eller inte” [5]. En sådan tolkning av ett avtal är nödvändig när ”[käranden] … har framställt sina yrkanden i det nationella målet i syfte att utverka ersättning för något som rimligen skulle kunna betraktas som ett åsidosättande av rättigheter och skyldigheter i avtalet mellan parterna i det nationella målet, vilket gör det absolut nödvändigt att fästa avseende vid detta avtal för att avgöra målet” [6].

14. Om ett avtal måste tolkas kommer alltså en domstol som prövar talan avseende avtal enligt artikel 5.1 i fråga, och i annat fall en domstol som prövar talan avseende skadestånd utanför avtalsförhållanden enligt artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 i fråga.

2. Tillämpning av de principer som utvecklats i domen i målet Brogsitter på det aktuella fallet.

15. I förevarande mål uppkommer ett problem som har likheter med målet Brogsitter.

16. Även i det aktuella fallet utgår den hänskjutande domstolen från att det skadeståndskrav som har gjorts gällande i enlighet med den nationella rätten [7] ska anses vara utomobligatoriskt.

3 — Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148).

4 — Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 16).

5 — Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 25).

6 — Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 26).

7 — Den omständigheten att det nationella målet avser fransk rätt har den hänskjutande domstolen inte problematiserat ytterligare. Det är emellertid inte självklart, utan borde i princip undersökas utifrån de relevanta lagvalsbestämmelser eller tvingande bestämmelser som den hänskjutande domstolen inte har efterfrågat och för vilka det saknas tillräckliga uppgifter i begäran om förhandsavgörande för att de ska kunna prövas.

17. Till skillnad från vad som var fallet i målet Brogsitter finns det i det aktuella fallet emellertid inte nödvändigtvis något samband med tolkningen av ett avtal mellan parterna som skulle kunna motivera att en domstol som prövar talan avseende avtal skulle vara behörig.

18. Skadeståndskravet framställs med anledning av det plötsliga avbrottet i en pågående affärsförbindelse under vilken det har skett ett stort antal varuleveranser till det franska företaget. Det har emellertid inte funnits något ramavtal som har reglerat parternas affärsförbindelse i dess helhet. För den avgörande frågan huruvida någon rimlig tidsfrist iakttogs när affärsförbindelsen avbröts har en bedömning av överenskommelser mellan parterna därför ingen betydelse. [8]

19. Skadeståndskravet har till sin karaktär inget samband med ett avtal. Det är inte överenskommelser utanför avtal som ligger till grund, utan en lagbestämmelse som i en väl fungerande näringsverksamhets intresse förbjuder avbrott i affärsförbindelser och i dessa fall föreskriver skadestånd för den hittillsvarande affärspartnern.

20. Den ifrågavarande situationen är således i viss mån motsatsen till situationen i målet Brogsitter. Det målet avsåg nämligen skadeståndskrav som hade sin grund i en överträdelse av ett befintligt avtal. I det aktuella fallet utgör däremot inte pågående *avtal* grunden för skadeståndskravet, utan i stället *bristen på ytterligare ingångna avtal* efter det att affärsförbindelsen plötsligt avbrutits. Det är följaktligen inte frågan om avtalsbrott, utan om den tidigare affärspartnerns avtalsvägran. Skadeståndskravet ”grundas” således inte på ett avtalsförhållande.

21. Det kan (hypotetiskt) bara vara frågan om avtalsförhållanden om den som avbryter affärsförbindelsen gör gällande tidigare avtalsbrott från avtalspartnerns sida, för att därigenom motivera avbrottet i affärsförbindelsen och undgå sin skadeståndsskyldighet. En sådan grund skulle även om den gjordes gällande genom en invändning, vilket det inte finns något som tyder på, ändå medföra att skadeståndskravet var oförändrat till sin karaktär, och inte att det skulle komma att utgöra ett krav enligt avtal.

22. ”Ett avtal” är därför inte föremålet för det aktuella förfarandet, varför domstol som prövar talan avseende avtal enligt artikel 5.1 i förordning nr 44/2001 därför inte kan komma i fråga i det aktuella fallet.

23. Ett krav som det som är aktuellt i det nationella målet ska snarare klassificeras som utomobligatoriskt, såsom domstolen tidigare har gjort kvalificerat det i samband med krav på grund av ett påstått avbrott i avtalsförhandlingar. [9] Dessa krav kan jämföras med dem som är i fråga i förevarande mål, eftersom det inte heller i det aktuella fallet ”föreligger någon förpliktelse som en part frivilligt åtagit sig …” [10] och det krav som har hävdats slutligen är baserat på en affärspartners påstått illojala agerande [11].

24. Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första tolkningsfrågan besvaras så, att en talan om skadestånd på grund av avbrott i pågående affärsförbindelser utan ramavtal eller exklusivt avtal avser en otillåten handling eller en handling som kan jämföras med en otillåten handling och därför omfattas av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

8 — För den anförda grunden för kravet spelar det, vilket den franska regeringen har förklarat med hänvisning till högsta domstolens rättspraxis, inte ens någon roll om avtal redan hade ingåtts eller om affärsförbindelserna ännu höll på att inledas.

9 — Dom Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499).

10 — Dom Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, punkt 27); se även dom Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 39).

11 — Dom Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, punkt 27).

B – *Den andra tolkningsfrågan*

25. Då den första tolkningsfrågan inte har besvarats nekande behövs inget svar på den andra frågan, genom vilken den hänskjutande domstolen för den händelse, vilket här inte är fallet, målet inte ska avgöras i en domstol som prövar talan avseende skadestånd utanför avtalsförhållanden, vill veta om artikel 5.1 b i förordning nr 44/2001 är tillämplig för fastställande av uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser.

26. Jag ska i förebyggande syfte kortfattat behandla den andra frågan och hänvisa till domstolens dom i målet Corman-Collins [12] i vilket frågan uppkom huruvida artikel 5.1 b i förordning nr 44/2001 är tillämplig på en återförsäljares skadeståndskrav i samband med avbrott i ett muntligt distributionsavtal. [13]

27. Domstolen slog i detta avseende fast att ett distributionsavtal vilket ”kännetecknas av en ramöverenskommelse med leverans- respektive inköpsåtaganden som ingås för framtiden av två näringsidkare innehållande särskilda avtalsvillkor som reglerar återförsäljarens distribution av de … sålda varorna” [14] ska anses utgöra ett avtal om tillhandahållande av tjänster (i den mening som avses i artikel 5.1 b andra strecksatsen). Vid ett ”varaktigt affärsförhållande mellan två näringsidkare när förhållandet enbart utgörs av successiva avtal som vart och ett avser leverans och avhämtning av varor” aktualiseras kommer däremot artikel 5.1 b första strecksatsen. [15]

28. Detta resonemang kan emellertid inte tillämpas på det aktuella fallet redan av den anledningen att det saknas ett ramavtal mellan parterna. Dessutom är inte ”försäljning av varor” i den mening som avses i artikel 5.1 b första strecksatsen i förordning nr 44/2001 som är omtvistad i det nationella målet, utan i stället är det ett plötsligt avbrott i en affärsförbindelse där det faktiska innehållet i ett avtal saknar betydelse som är omtvistat. Artikel 5.1 b i förordning nr 44/2001 kan följaktligen inte vara tillämplig.

V – **Förslag till avgörande**

29. På grund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar tolkningsfrågorna på följande sätt:

En talan om skadestånd på grund av avbrott i pågående affärsförbindelser utan ramavtal eller exklusivt avtal avser en otillåten handling eller en handling som kan jämföras med en otillåten handling och omfattas därför av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001.

12 — Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860).

13 — Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, punkt 14). Detta är den avgörande skillnaden jämfört med förevarande mål där ramavtal saknas enligt vad den hänskjutande domstolen har fastslagit.

14 — Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, punkt 36).

15 — Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, punkterna 35 och 36).